

Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti drogové a farmaceutické kriminalitě a pro trestnou činnost ve zdravotnictví za rok 2022

JUDr. Michal Basík

V Brně dne 1. března 2023

1 SPR 101/2023

V oblasti boje proti **drogové trestné činnosti**¹ v roce 2022 nedošlo z hlediska činnosti státního zastupitelství oproti předchozímu období k zásadním změnám. Této oblasti se přitom vyhnul obecný trend nárůstu kriminality, naopak došlo oproti předchozím obdobím ke stagnaci počtu zjištěných drogových trestných činů², neboť ve srovnání s rokem 2021 byl počet takových zjištěných trestných činů v podstatě totožný³. Vzhledem k tomu, že celkově došlo v roce 2022 k výraznějšímu nárůstu celkového počtu zjištěných trestných činů⁴, vyplývá z toho, že podíl drogové trestné činnosti oproti roku 2021 znatelně poklesl.⁵

Ani v roce 2022 nedošlo ke změně primárních norem upravujících trestní odpovědnost pro drogové trestné činy. Nicméně v roce 2022 nabyla účinnosti kontroverzní novela zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, která jednak významně terminologicky pozměnila vymezení konopí. Nově tak je třeba za technické konopí považovat rostlinu z rodu konopí, ze které lze získat konopí s obsahem nejvýše 1 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů nebo pochází z osiva odrůd uvedených ve Společném katalogu odrůd druhů zemědělských rostlin. Došlo tak k výraznému, více než trojnásobnému nárůstu povolené hranice obsahu kanabinoidních látek v rostlině konopí. Vzhledem k relativní novosti přijaté právní úpravy se však doposud důsledky této legislativní změny nepromítly výrazněji v aplikační praxi.

Stejně jako v roce 2021 i v roce 2022 došlo k rozšíření seznamu návykových látek stanoveného ve formě nařízení vlády⁶. Tato úprava umožňuje relativně flexibilní reakci na výskyt nových typů drog. Nařízením vlády č. 159/2022 Sb., bylo do příloh č. 1, 3 a 7 doplněno celkem 258 nových typů omamných a psychotropních látek. Ve dvou případech se jednalo o doplnění substancí z konopí v souvislosti s novelizací zákona č. 167/1998 Sb. V ostatních případech se jednalo o doplnění nových psychoaktivních substancí na podkladě zjištění evropského Systému včasného varování (EWS) o výskytu takových substancí. Jednalo se zejména o syntetické kanabinoidy, opioidy, katinony a benzodiazepiny. V oblasti přímo použitelných předpisů EU byly nařízením Komise v přenesené působnosti č. (EU) 2022/1518⁷ doplněny do seznamu prekursorů podle nařízení č. 273/2004 nové prekursory „EAPA“ a „MAMDPA“

Až do roku 2022 přetrvávala nejistota aplikační praxe v důsledku závěrů vyplývajících z usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 2. 3. 2017 sp. zn. C-497/16, jež se týká právního posouzení nakládání s léčivými přípravky obsahujícími látky, která jsou jinak prekursorem podle příslušného nařízení č. 273/2004 o prekursorech drog. Podle závěrů Soudního dvora takové léčivé přípravky nelze považovat za prekursor, ale jsou podřazeny právnímu režimu léčivých přípravků. Uvedený právní závěr vyvolal nutnost revize české trestněprávní aplikační praxe, která doposud vycházela z judikurního rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, které naopak takové léčivé prostředky podřazuje pod pojem prekursor, pokud z nich lze takový prekursor extrahovat „snadno dostupnými

¹ Jde zejména o trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku a další trestné činy až po ustanovení § 288 trestního zákoníku.

² Data vycházejí ze statistiky Policie ČR uveřejněné na <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

³ Konkrétně bylo statisticky zjištěno o dva spáchané trestné činy méně.

⁴ Konkrétně bylo v roce 2022 zjištěno celkem 181.991 trestných činů oproti 153.233 v roce 2021.

⁵ Tento podíl v roce 2022 činil 2,32 % trestných činů, v roce 2021 činil tento podíl 2,76 %.

⁶ Konkrétně nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek

⁷ Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/>.

a hospodárnými prostředky“. Do současné doby bylo proto nedovolené nakládání s léčivými přípravky obsahujícími efedrin nebo pseudoefedrin právně posuzováno jako nakládání s prekursory, tj. zpravidla jako (přísnější) trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku. Pokud však takové léčivé přípravky ve smyslu závěru Soudního dvora Evropské unie (právní) charakter prekursoru nemají, bude totožné jednání nutno v řadě případů právně posoudit jako (mírnější) trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 trestního zákoníku.

V návaznosti na uvedenou aplikační nejasnost zpracovalo trestní kolegium Nejvyššího soudu stanovisko, jehož znění bylo schváleno dne 21. 9. 2022. Konkrétní podobu stanoviska významně ovlivnily zásadní připomínky Nejvyššího státního zastupitelství, v jejichž důsledku byla zcela zásadně přepracována první verze stanoviska předložená již v roce 2019. Podstatné teze tohoto stanoviska lze shrnout následovně.

- I. Léčivé přípravky nelze považovat za prekursory v trestněprávním smyslu, byť takový prekursor obsahují.
- II. Nedovolené nakládání s takovými léčivými prostředky obsahujícími prekursor lze naplnit znaky nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku, popřípadě pokus či přípravu k takovému trestnému činu, a to za situace, kdy se takové nedovolené nakládání vztahuje ke konkrétní nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky. Jednočinný souběh s trestným činem výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 trestního zákoníku je vyloučen, neboť ten je k § 283 trestního zákoníku ve vztahu subsidiarity.
- III. V případě, že takový vztah ke konkrétní výrobě dán, lze takové léčivé přípravky považovat za „jiný prostředek určený k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek“ podle § 286 trestního zákoníku.

Uvedené závěry byly publikovány až v roce 2023. Z tohoto důvodu není doposud jasné, do jaké míry způsobí tyto nové závěry obtíže v aplikační praxi. Lze se nicméně domnívat, že vždy bude záležet ryze individuálně na konkrétní skutkové situaci, tj. zda se podaří prokázat onen konkrétní vztah k individuálně určené nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky.

S výjimkou uvedeného právního posouzení léčivých prostředků s obsahem prekursoru, lze i nadále považovat judikaturu Nejvyššího soudu za v podstatě zcela ustálenou⁸ a v praxi nižších soudů za obecně respektovanou. Bez vážnějších obtíží se v praxi uplatňuje pojetí trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku za určitých okolností jako trestného činu trvajících. Předpokladem takového závěru je zjištění, že jednání obviněného představuje souvislý děj, v němž nelze vysledovat žádné dělicí momenty, pro které by se takové jednání rozpadalo na jednotlivé dílčí útoky pokračujícího trestného činu. Toto posouzení již v praxi zpravidla nečiní významnější obtíže, což lze dovodit z toho, že uvedenou problematikou se v roce 2022

⁸ Ke stabilitě judikatury nepochybně pozitivně přispívá skutečnost, že trestní věci týkající se drog projednává u Nejvyššího soudu specializovaný senát č. 11.

zabýval Nejvyšší soud pouze v minimu případů (zde lze zmínit usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 22/2022). Jednou ze specifických výjimek byla věc posuzovaná Nejvyšším státní zastupitelstvím pod sp. zn. 1 NZO 5024/2022⁹. V této věci z konkrétních skutkových zjištění nebylo možno dovodit judikaturou požadované kontinuum, v jehož rámci absentují konkrétní dělicí momenty. Bylo totiž zjištěno, že pachatel po poslední předávce jednomu z odběratelů prokazatelně žádnou psychotropní látkou nedisponoval a teprve po několika dnech si opatřil další množství drogy pro další distribuci, při čemž byl zadržen. Předchozí distribuční činnost však byla zjištěna až následně a nebyla zahrnuta v usnesení o zahájení trestního stíhání a byla do popisu skutku doplněna až v obžalobě. Odvolací soud v tomto případě dovodil, že pro skutek spočívající v distribuci drogy nebylo zahájeno trestní stíhání, kterýžto závěr byl ve výsledku shledán správným, byť se opíral o jinak věcně nesprávnou argumentaci.

V rovině praktické aplikace § 283 trestního zákoníku se neobjevují žádné nejasnosti při výkladu jednotlivých hranic rozsahů nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, tj. konkrétně většího, značného a velkého rozsahu. Praxe se tak zcela ustálila na tzv. propočtu desetinásobkem¹⁰ od výchozí hodnoty *množství většího než malého*, která je stanovena v příloze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 15/2014 Sb. rozh. tr.¹¹ V roce 2022 takto nebyly v dovolacím řízení zaznamenány obtíže při určení rozsahu, které by měly vliv na právní posouzení věci.

I přes zmíněnou stabilitu judikatury byla i v roce 2022 zaznamenána některá zajímavá rozhodnutí Nejvyššího soudu z oblasti postihu drogové trestné činnosti.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 108/2021 se Nejvyšší soud zabýval problematikou rozlišení jednočinného a vícečinného souběhu a s tím související otázkou, zda je v případě provozování pěstírny pomocí nelegálního zapojení do elektrické sítě zvlášť zahajovat trestní stíhání pro skutek spočívající v odcizování elektrické energie, či zda je toto jednání již zahrnuto ve skutku spočívajícím v provozování takové pěstírny. Nejvyšší soud přitom dospěl k závěru, že v daném případě se jednalo o souběh jednočinný a požadavek odvolacího soudu na zahájení trestního stíhání pro skutek zahrnující odcizování elektrické energie tak nebyl oprávněný.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 298/2022 se Nejvyšší soud zabýval mezemi pro použití odposlechů pořízených ve věznici na základě zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, přičemž zdůraznil že tato použitelnost není neomezená, ale je třeba se zabývat též proporcionalitou zásahu do práv odsouzeného a závažností trestné činnosti, která má být takovým způsobem odhalena, což bylo v daném případě splněno i s odkazem na to, že ke stíhání drogových trestných činů zavazují Českou republiku mezinárodní smlouvy.

V rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 655/2022 Nejvyšší soud jednoznačně vyslovil, že konkrétní charakter drogy jako tzv. „měkké“ nemá bezprostřední vliv na právní posouzení takového jednání. Upozornil přitom, že stále se rozšiřující rekreační

⁹ Dostupné na Extranetu státního zastupitelství: <https://extranet.nsz-brn.justice.cz/index.php/302-mimoadne-opravne-prostedky/odlozene-navrhy-a-podnety-na-podani-dovolani-v-roce-2022>

¹⁰ V návaznosti na závěry rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 1003/2012

¹¹ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2013.

konzumace této omamné látky vnímána je i nadále jako rizikový společenský jev, jemuž se současná právní úprava pokouší zabránit.

V oblasti postihu distribuce drog ve věznici pak lze zmínit, že i nadále Nejvyšší soud (srov. rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 221/2022, sp. zn. 11 Tdo 727/2022) akceptuje právní kvalifikaci jednání vězněné osoby spočívající v objednávání drogy od osoby zvenčí jako účastenství ve formě návodu či organizátorství k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 trestního zákoníku. Podmínkou však je, aby taková objednávatel vězněná osoba skutečně v jiném (dodavateli) vzbudila rozhodnutí spáchat takový trestný čin, resp. jeho spáchání zosnovala. Tento právní závěr proto v žádném případě nelze aplikovat na běžný vztah distributora a odběratele, neboť odlišným prvkem je zde právě již prvotní úmysl distributora látku dodat (buť třeba i na objednávku do budoucna).

Zmínit lze i rozhodnutí, týkající se správného právního posouzení vývojového stádia trestné činnosti, pokud pachatel vyrobí meziprodukt, který již obsahuje výslednou psychotropní látku (zde metamfetamin), třebaže doposud nebyla ukončena jeho krystalizace. Nejvyšší soud usnesením sp. zn. 11 Tdo 916/2022 sice dovolání nejvyššího státního zástupce tzv. pro neúčelnost odmítl, ale výslovně potvrdil, že v takovém případě se již jedná o dokonáný trestný čin spáchaný ve variantě výroby přípravku obsahujícího psychotropní látku.

V oblasti koncepce a realizace trestní politiky na úseku boje proti drogové trestné byly i v roce 2022 analyzovány aktuální trendy a vývoj této trestné činnosti. Palčivým problémem zůstává přeshraniční organizovaná drogová trestná činnost, zejména produkce metamfetaminu a jeho následný vývoz zejména do Německa a Rakouska.

Z hlediska trendů v páčání drogové trestné činnosti i nadále přetrvává částečný přesun organizované drogové trestné činnosti do prostředí internetu, zejména jeho skrytých struktur, tzv. *darknetu*. S nárůstem drogové kriminality na internetu souvisí jednoznačný trend nárůstu zásilek s obsahem omamných a psychotropních látek zasílaných prostřednictvím běžných zasilatelských či poštovních služeb. V takových případech je přitom samozřejmostí i přeshraniční prvek, zejména v rámci volného pohybu zboží na území Evropské unie. Právě tento trend má za důsledek vzrůstající počet záchytů přeshraničních zásilek obsahujících omamné a psychotropní látky, což souvisí s tím, že elektronicky uzavřený drogový obchod je třeba vždy završit fyzickým dodáním takové látky odběrateli.

Nejvyšší státní zastupitelství se v roce 2022 velmi aktivně účastnilo diskusí pracovní skupiny při Radě vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí, jehož tématem bylo projednání materiálu „Návrhy na zmírnění trestní represe u vybraných forem nakládání s omamnými a psychotropními látkami“. Uvedený materiál je podkladem pro další odbornou diskusi směřující k dílčímu zmírnění (nikoli však přímo k dekriminální) trestní represe v oblasti drogové trestné činnosti. Na bázi diskusí v pracovní skupině byly vypracovány koncepty konkrétní legislativní úpravy, která má směřovat k privilegovanému postihu „samozásobením“ zejména konopnými drogami, resp. drogami získanými zpracováním dalšího rostlinného materiálu. Jde přitom o velmi komplexní problematiku, která se nutně musí promítnout též do formulace skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy. Třebaže ve veřejném prostoru zaznívají úvahy

o paralelní legislativní iniciativě směřující k legalizaci produkce konopí, konkrétní parametry právní úpravy této legalizace však nebyly doposud předloženy odborné veřejnosti (s výjimkou podkladových materiálů spíše ideové či politické povahy).

V roce 2022 nebyl zaznamenán pokrok v dříve prezentovaném záměru vyvinout standardizovanou databázi genotypů jednotlivých kultivarů konopí z hlediska jejich obsahu cannabinoidních látek za účelem jejich porovnání se vzorky DNA z konopí zajištěného při nelegálním pěstování.

Vzhledem k dobíhajícím omezením spojeným s celosvětovou pandemií onemocnění COVID-19 byly i v roce 2022 mezinárodní aktivity spíše utlumeny. Přesto lze konstatovat, že v nesnížené intenzitě pokračuje v konkrétních věcech jak dvoustranná, tak i vícestranná mezinárodní spolupráce, a to zejména v rámci činnosti agentury Evropské unie pro mezinárodní justiční spolupráci EUROJUST.

Z významných vícestranných či meziresortních porad, jednání či konferencí se v roce 2022 uskutečnila tradiční výroční mezinárodní konference pořádaná Národní protidrogovou centrálou Policie ČR ve dnech 12. – 14. září v Benešově, tentokrát na téma „Ekonomické souvislosti mezinárodní organizované drogové trestné činnosti – trendy – nástroje – výzvy“, které se tradičně velmi aktivně účastnila i řada státních zástupců.

Spíše menší rozsah měl i dvoudenní workshop pořádaný Národní protidrogovou centrálou pro její vyšetřovatele, jehož se v pozici lektorů účastnili jak státní zástupci z okresních státních zastupitelství, tak i z Nejvyššího státního zastupitelství. Rovněž tento workshop byl do značné míry zaměřen na problematiku odčerpávání výnosů z trestné činnosti.